

PREMISELE INTERVENȚIEI MILITARE A S.U.A. ÎN REGIUNEA GOLFULUI PERSIC (1990)

*Locotenent-colonel (r.) dr. PETRE OPRIS**

Ocuparea Kuweitului de către unitățile armatei irakiene, la 2 august 1990, a fost o operațiune violentă, de mare amploare, desfășurată în Orientul Mijlociu după căderea Zidului Berlinului (eveniment care a permis crearea premiselor necesare reunificării Germaniei și încheierii Războiului Rece). Conflictul declanșat de dictatorul Saddam Hussein a produs stupeoare în întreaga lume. Organizația Națiunilor Unite a fost surprinsă de rapiditatea operațiunii irakiene, iar știrile despre invazie au amplificat temerile în rândul statelor din vecinătate – în mod deosebit, în Arabia Saudită și Israel.

Cu excepția ministrului de externe Tarik Aziz și a încă unui diplomat irakian, nici o altă persoană oficială din cercul intim al lui Saddam Hussein nu a prezentat, în acel moment, reprezentanților străini și organizațiilor internaționale motivul care a stat la baza deciziei de ocupare a Kuweitului.

Complexitatea problemei a generat numeroase controverse, care nu s-au terminat după încheierea războiului din Golf (1991). Tarik Aziz a acordat câteva interviuri, în care a expus punctele de vedere ale autorităților de la Bagdad, însă acestea trebuie analizate cu foarte multe rezerve din cauza subiectivității ministrului irakian.

Primul semnal major de amenințare, lansat de Saddam Hussein la adresa conducătorilor kuweitieni, a apărut la sfârșitul lunii mai 1990, când s-a desfășurat la Bagdad o întâlnire a reprezentanților statelor arabe. Aceasta a fost organizată pentru a analiza pe larg situația creată în Israel de aflutul emigranților evrei proveniți din Uniunea Sovietică și estul Europei. În timpul discuțiilor, președintele irakian a criticat statele arabe care mențineau la un nivel scăzut prețul petrolului – fiind vizate, îndeosebi, Arabia Saudită și Kuweitul.

Pentru rezolvarea problemei, miniștrii Petrolului din Arabia Saudită, Kuwait, Irak, Emiratele Arabe Unite și Qatar s-au întâlnit la Jidda, la 10

* Locotenent-colonel (în rezervă) și doctor în istorie. A participat la conferințe internaționale desfășurate în România, Ungaria (2003 și 2016), Italia (2006), Germania (2007), Polonia (2008-2010 și 2015), SUA (2009 și 2012), Suedia (2013) și Belgia (2014), care au avut ca subiecte Organizația Tratatului de la Varșovia (1955-1991), România și India în timpul Războiului Rece, precum și istoria serviciilor de informații în perioada 1945-1989. Ultimele volume publicate: *Licențe străine pentru produse civile și militare fabricate în România (1946-1989)*, Editura Militară, București, 2018; *Aspecte ale economiei românești în timpul Războiului Rece (1946-1991)*, Editura TREI, București, 2019.

iulie 1990, și au hotărât să limiteze producția de țiței a țărilor lor, cu scopul de a se obține un preț de 18 dolari/barilul de petrol. Ministrul kuveitian a precizat în ziua următoare faptul că urma să își reconsidere poziția, în cazul în care celelalte state încălcau limitele de producție existente înainte de începerea reuniunii.

Câteva zile mai târziu, reprezentanții Kuveitului au exprimat, la o ședință a O.P.E.C., intenția de a menține cota de producție a țării lor la nivelul stabilit la Jidda doar până în toamna anului 1990. Această măsură putea produce, în luna octombrie 1990, o nouă scădere a prețului petrolului pe piața mondială, care afecta veniturile regimului de la Bagdad.

Ca urmare a eșecului înregistrat la negocieri, ministrul de Externe irakian a trimis, la 16 iulie 1990, omologului său kuveitian un memorandum prin care solicita să se returneze autorităților de la Bagdad 2,4 miliarde de dolari pentru petrolul extras de Kuveit, în timpul războiului dintre Iran și Irak (1980-1988), din regiunea Rumalia (teritoriu revendicat de mai multă vreme de irakieni). Tarik Aziz a mai solicitat o compensație de 12 miliarde de dolari pentru pagubele create economiei irakiene de supraproducția de petrol kuveitian, care generase o scădere a prețului petrolului pe piața mondială. În același memorandum, s-a cerut anularea datoriei de război pe care regimul de la Bagdad o avea față de Kuveit (10 miliarde de dolari) și cedarea, în favoarea Irakului, a insulelor kuveitiene Warba și Babiyan – de unde se putea controla accesul către singurul port maritim irakian, Umm Qasr.

În discursul pe care l-a rostit la 17 iulie 1990, cu prilejul Zilei Revoluției Irakiene, Saddam Hussein a reluat acuzațiile din memorandumul prezentat de Tarik Aziz și a subliniat „pericolul de otrăvire la care este supusă economia irakiană din cauza supraproducției kuveitiene de petrol”. Totodată, președintele irakian a menționat că exista un plan „inspirat de S.U.A. pentru a submina interesele și securitatea arabilor”, iar Emiratele Arabe Unite și Kuveitul au luat parte la „proiectul sionist, susținut de imperialiști împotriva națiunii arabe”¹. La finalul aceluși discurs, ministrul de Externe kuveitian, șeicul Sabah al-Ahmad, a fost acuzat de faptul că era un agent american. „Irakul – a spus Saddam Hussein – a devenit singurul apărător de bază al arabilor; datorită armamentului sofisticat din dotarea armatei irakiene, imperialiștii nu vor îndrăzni să atace, însă își vor reface planurile de război, folosindu-se de agenții lor care conduc în Golf”².

¹ Janice Gross Stein, *Intimidare și constrângere în Golf, 1990-1991*, în *International Security*, Center for Science and International Affairs – Harvard University, vol.17, nr. 2, p. 149.

² *Ibidem*, p. 160.

Atitudinea dictatorului irakian față de statele arabe vecine nu a trecut neobservată. Ceea ce a surprins a fost ostilitatea deschisă și vehementă pe care o exprima acesta față de Statele Unite ale Americii – unul dintre statele care au furnizat regimului de la Bagdad mari cantități de armament modern, în cursul războiului dintre Irak și Iran (1980 - 1988).

Interesele economice americane și-au pus amprenta asupra Orientului Mijlociu încă din perioada administrației lui Franklin Delano Roosevelt și s-au perpetuat în timpul Războiului Rece. S.U.A. au acționat pentru menținerea monopolului său asupra petrolului saudit și kuveitian, controlând sursele de aprovizionare ale Europei occidentale și Japoniei. Totodată, conflictul ideologic cu Uniunea Sovietică a determinat administrațiile de la Casa Albă să acționeze permanent în zona Golfului Persic împotriva tentativelor de comunizare a statelor din regiune.

În paralel, politicienii americani au încercat să atenueze conflictul politic, religios și economic dintre principalii săi aliații din Orientul Mijlociu – Israelul și Arabia Saudită. Această atitudine a fost criticată dur, de-a lungul anilor, de liderii arabi naționaliști, care nu acceptau ideea existenței statului israelian.

De asemenea, nu trebuie pierdut din vedere faptul că au fost făcute cheltuieli imense pentru perfecționarea mijloacelor de ducere a războiului, în perioada 1946 - 1990. Fiabilitatea armamentului și a tehnicii de luptă trebuia demonstrată „la cald”, într-un conflict care să demonstreze că fondurile alocate pentru înarmare au fost cheltuite eficient, din punct de vedere militar. Scopul final al acelor arme a fost atins și cercetarea rezultatelor obținute pe câmpul de luptă a condus la perfecționarea tehnicii militare, precum și la descurajarea potențialilor inamici ai Statelor Unite ale Americii și ai aliaților săi. De exemplu, în bugetul federal al S.U.A., aprobat pentru anul financiar 1990, s-a precizat că banii stabiliți pentru operațiunea „Scutul Deșertului” proveneau din fondurile de urgență. Pentru acel an s-a alocat, suplimentar, suma de 2,1 miliarde dolari și, apoi, au fost făcute rectificări în valoare de 800 de milioane de dolari.³ Pentru anul financiar 1991, bugetul necesar apărării, propus de administrația George Bush, a fost de 295,1 miliarde de dolari. Congresul Statelor Unite a aprobat 272,95 miliarde de dolari, ceea ce a însemnat o reducere cu 7,5%. În acele condiții, Departamentul Apărării a anunțat că fondurile alocate pentru anul 1991 nu erau suficiente din cauza cheltuielilor suplimentare făcute cu operațiunile „Scutul Deșertului” (2 august 1990 – 17 ianuarie 1991), „Furtună în Deșert”

³ *The Military Balance 1991-1992*, The International Institute for Strategic Studies, Oxford, Fall 1991, p. 19.

(17 ianuarie – 28 februarie 1991) și „Oferă Confort” (aprilie - iulie 1991) – fapt ce a impus o reanalizare a situației financiare de la acel departament.⁴

Cum se poate caracteriza activitatea diplomatică a S.U.A., desfășurată înainte de declanșarea invaziei irakiene împotriva Kuweitului la 2 august 1990? Este o întrebare cu mai multe necunoscute din cauza controverselor generate de mesajele transmise de administrația de la Casa Albă, în acea perioadă. Disputele diplomatice, și nu numai, dintre Bagdad și Washington s-au acutizat atunci și au apărut multe suspiciuni privind intențiile presupus agresive ale partenerului de dialog. Nu este clar nici astăzi dacă a fost vorba despre o lipsă de profesionalism a diplomaților americani, de neglijență la nivelul Departamentului de Stat (care coordona conduita tuturor instituțiilor guvernamentale implicate în promovarea politicii externe a S.U.A.) sau de o atitudine intenționat ambiguă adoptată de administrația George Bush, cu scopul de a-l induce în eroare pe Saddam Hussein (această situație urmând să fie folosită de S.U.A. pentru consolidarea hegemoniei lor în zonă). Sunt multe ipoteze, însă puține răspunsuri certe. Cum poate fi explicată declarația de la 24 iulie 1990 a purtătoarei de cuvânt a Departamentului de Stat al Statelor Unite, Margaret Tutwiler, care a afirmat că „S.U.A. nu are nici un tratat de apărare cu Kuweitul”? Aceasta a adăugat, apoi: „Rămânem, de asemenea, puternic implicați în acordarea unui sprijin pentru dreptul de apărare individuală și colectivă a prietenilor noștri din Golf, cu care avem adânci și îndelungate legături”⁵. Cum putea să interpreteze corect Saddam Hussein situația creată, după ce ambasadorul S.U.A. în Irak, doamna April Glaspie, a fost primită personal de președintele irakian și a adus la cunoștința acestuia mesajul din 24 iulie 1990 al doamnei Margaret Tutwiler?

Incidentele din perioada 1989 - 1990 au marcat relațiile americano-irakiene și au generat o tensiune crescândă, pe fondul încheierii războiului împotriva Iranului. La Bagdad a apărut un sentiment de frustrare deoarece țara avea o datorie de război enormă, economia irakiană trebuia reconstruită, însă nu existau resurse financiare suficiente. În schimb, statele vecine – în primul rând, Kuweitul și Arabia Saudită – au profitat din plin de acel război și au solicitat autorităților de la Bagdad să-și achite datoriile pe care le aveau față de acestea, impunând totodată prețul petrolului pe piața mondială.

Administrația americană dezvolta o politică de echilibru, pentru a păstra influența sa dominantă în Orientul Mijlociu. Sprijinul acordat Arabiei Saudite și Kuweitului nu a trecut neobservat la Bagdad, iar asocierea dintre interesele americane din zonă și datoriile de război ale Irakului a provocat

⁴ *Ibidem.*

⁵ Janice Gross Stein, *loc. cit.*, p. 151.

numeroase suspiciuni referitoare la adevăratele intenții ale Statelor Unite. La întâlnirea care a avut loc la Washington, la 6 octombrie 1989, ministrul de Externe Tarik Aziz i-a reproșat secretarului de Stat James Baker faptul că S.U.A. dădeau dovadă de ostilitate în relațiile sale cu Irakul, declanșând o campanie de pedepsire a Bagdadului.

Analiștii politici au apreciat atunci că reacția lui Tarik Aziz a fost generată și de acuzațiile care au fost publicate de experții din Departamentul S.U.A. pentru agricultură. Aceștia susțineau că Irakul ar fi deturnat, într-un mod sistematic, fondurile alocate de administrația de la Washington pentru aprovizionarea populației irakiene cu produse alimentare și le-ar fi folosit pentru a achiziționa tehnologie nucleară avansată. Pe de altă parte, ministrul irakian a declarat, în cadrul întrevederii cu Secretarul de Stat James Baker, faptul că guvernul său a fost informat în mod repetat, la începutul anului 1989, despre zvonurile vehiculate de C.I.A., privind înlăturarea de la putere a lui Saddam Hussein.

Un alt incident a avut loc la 15 februarie 1990, când, la postul de radio „Vocea Americii”, a fost prezentat un editorial în care se criticau regimurile politice totalitare. Saddam Hussein era vizat explicit din cauza represiunilor masive la care au fost supuse populațiile șiiită și kurdă din Irak. Ambasadorul S.U.A. de la Bagdad a subliniat, într-o telegramă trimisă la Washington, că președintele irakian a aflat despre acel editorial și era revoltat de conținutul său. Deoarece la postul de radio „Vocea Americii” se afirma, permanent, că sunt prezentate puncte de vedere ale administrației de la Casa Albă, doamna ambasador April Glaspie s-a grăbit să-l contacteze pe Tarik Aziz pentru a-i schimba impresia lăsată de editorial, referitoare la intenția S.U.A. de a incita la revoltă. Doamna April Glaspie a declarat, în acel moment, că „în mod absolut, politica Statelor Unite nu pune sub semnul întrebării legitimitatea guvernului irakian și nu se implică, în nici un fel, în treburile interne ale poporului și guvernului irakian”⁶.

Editorialul postului de radio a fost o gafă sau o provocare? Era, într-adevăr, expus punctul de vedere al administrației americane? Este greu de dat un răspuns tranșant la aceste întrebări, atâta timp cât nu avem în față documentele oficiale ale Departamentului de Stat al S.U.A. Cert este faptul că Saddam Hussein a reacționat dur și a solicitat explicații doamnei April Glaspie. La întâlnirea care a avut loc la 25 iulie 1990, președintele irakian a declarat: „Atunci (la 15 februarie 1990 – *nota P. Opreș*) a început campania mass-mediei împotriva mea din cauza poziției oficiale a administrației. S.U.A. credeau că situația din Irak se aseamănă cu cea din Polonia, România

⁶ *Ibidem.*

sau Cehoslovacia. Eram deranjați de această campanie. [...] Campania mass-mediei continuă. Și este plină de povești”⁷.

Tot în februarie 1990, însă ulterior incidentului provocat de postul de radio american, președintele irakian a susținut un discurs la Consiliul de Cooperare al Golfului, întrunit la Amman. Acolo, Saddam Hussein a afirmat că S.U.A. este o putere imperialistă și pune în pericol bunăstarea economică a lumii arabe prin agenții săi din statele aflate în regiunea Golfului Persic. El preciza că americanii își vor exercita, în continuare, hegemonia în Orientul Mijlociu, în condițiile declinului Uniunii Sovietice, iar guvernele arabe sunt datoare să lupte pentru a-și impune propriile aspirații. Saddam Hussein a subliniat că „S.U.A. vor avea cea mai mare influență în regiune, asupra Golfului Persic și asupra petrolului său, și își vor menține superioritatea ca o superputere, dacă nu există o putere egală care să o concureze. Aceasta înseamnă că dacă popoarele din Golf, împreună cu toți arabii, nu dovedesc precauție, regiunea arabă din Golf va fi condusă conform dorințelor S.U.A. [...] Prețurile petrolului vor fi fixate de pe poziția unor facilități speciale, care să favorizeze interesele americane și să ignore interesele celorlalți”⁸.

Poziția dictatorului irakian a fost dezavuată de președintele egiptean Hosni Mubarak. Acesta a fost foarte afectat de discursul lui Saddam Hussein la adresa S.U.A. și, mai ales, de acuzațiile implicite, care îi erau aduse. În semn de protest, Hosni Mubarak a părăsit imediat reuniunea de la Amman.

Ulterior, autoritățile de la Bagdad au acuzat agenții Mossad-ului că l-au asasinat în luna martie 1990 pe Gerald Bull, un inginer care ar fi proiectat un supertun pentru armata irakiană. Saddam Hussein considera că Israelul a organizat, împreună cu S.U.A., o conspirație împotriva Irakului. La puțin timp după aceste evenimente, la Londra a fost interceptat un transport suspect de elemente destinate construirii supertunului, punctul terminus fiind portul irakian Umm Qasr. În presa occidentală s-a insistat, la vremea respectivă, pe aspectul senzational al informației, generându-se numeroase povești – care au rămas neconfirmate, în mare parte.

Tensiunea în relațiile internaționale s-a amplificat la 1 aprilie 1990. Atunci, Saddam Hussein a anunțat că armata irakiană deține arme chimice binare și a amenințat: „Vom face totul pentru ca focul să înghită jumătate din Israel, dacă încearcă să întreprindă orice acțiune de forță împotriva Irakului”⁹. La Departamentul de Stat al S.U.A. s-a considerat că amenințarea respectivă este „intrigantă, iresponsabilă și jignitoare”, iar la Casa Albă s-a

⁷ *Ibidem*, p. 158.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, p. 159.

apreciat că declarația lui Saddam Hussein este „deplorabilă și iresponsabilă”.¹⁰

Pentru a detensiona situația, o delegație alcătuită din cinci senatori americani, condusă de Robert Dole, s-a deplasat la Bagdad. La întrevvedere din 12 aprilie 1990 cu președintele irakian, liderul republican din Senat l-a asigurat pe interlocutorul său de faptul că președintele George H.W. Bush nu are intenții ostile față de Irak. Atunci, Saddam Hussein s-a plâns din nou de faptul că S.U.A. conspirau împotriva regimului de la Bagdad.

Pe acel fond, Camera Reprezentanților s-a întrunit la 16 aprilie 1990 pentru a discuta despre reconsiderarea politicii externe a S.U.A. față de Irak. După dezbateri aprinse, a fost suspendat un credit de circa 500 de milioane de dolari, destinat agriculturii irakiene. Tarik Aziz a declarat că anularea aceluși credit s-a făcut într-un moment neprielnic pentru statul său și a subliniat: „Ca ministru de Externe, eram convins că, în aprilie (1990 – *nota P. Opriș*), americanii au încetat să ne mai asculte și au formulat propriile decizii în ceea ce ne privește”¹¹.

La întâlnirea din 25 iulie 1990 cu ambasadorul american de la Bagdad, Saddam Hussein a rememorat, pe scurt, istoria relațiilor dintre S.U.A. și Irak și a acuzat, din nou, administrația de la Casa Albă de faptul că îi subminează autoritatea: „Nu spun că președintele însuși – dar sigur partidele au legături cu C.I.A. și cu Departamentul de Stat. [...] Câteva cercuri adună informații despre cine ar putea fi succesorul lui Saddam Hussein”¹². În raportul trimis de doamna April Glaspie s-a menționat faptul că liderul irakian a criticat acele cercuri care „lucrau pentru a se asigura că Banca de Import-Export a S.U.A. și Agenția de Asistență cu Credite nu vor acorda nici un ajutor Irakului. El s-a plâns din nou de campania dusă de C.I.A. împotriva sa și de asaltul general al mass-mediei împotriva Irakului și a președintelui său”¹³.

În cadrul aceleiași întâlniri, Saddam Hussein a menționat episodul „Irangate”, din 1986 (vânzarea de armament regimului de la Teheran, aflat în plin război cu Irakul), care a alimentat suspiciunile Bagdadului față de politica dusă de S.U.A. în Golful Persic. Dictatorul irakian a spus, în acel moment: „Cel mai mare rău dintre toate a fost evenimentul din 1986, la doi ani de la stabilirea relațiilor dintre Irak și S.U.A. [...] Dar când interesele sunt limitate și relațiile nu sunt așa de vechi, atunci nici o înțelegere nu este deplină și greșelile pot avea un efect negativ. Câteodată, efectele unei erori

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem*, p. 160.

¹³ *Ibidem.*

pot fi mai mari decât eroarea însăși. [...] Și nu trebuie să uităm trecutul, când evenimentele recente ne amintesc de faptul că vechile greșeli n-au fost doar simple coincidențe”¹⁴.

Escaladarea crizei irakiano-kuweitiene, după 15 iulie 1990, nu a dus la o clarificare a poziției oficiale a Washingtonului față de această problemă. Atitudinea administrației americane a rămas contradictorie pentru autoritățile de la Bagdad. Pe de-o parte, diplomații S.U.A. au încercat să mențină prietenia cu Irakul și, prin demersuri politice, să obțină o rezolvare a crizei. Pe de altă parte, s-au luat măsuri militare pentru a apăra interesele americane în zonă. Astfel, la 19 iulie 1990, secretarul de stat pentru Apărare, Richard Cheney, a reconfirmat înțelegerea dintre S.U.A. și Kuweit pentru apărarea emiratului, încheiată în perioada războiului irakiano-irakian. Înaltul demnitar american a declarat atunci: „Aceste angajamente nu s-au schimbat”¹⁵. În aceeași zi, purtătorul de cuvânt al Pentagonului, Pete Williams, a reluat afirmația secretarului de stat al Apărării.

Agenția Centrală de Informații a semnalat, la 21 iulie 1990, primele mișcări de trupe irakiene în apropierea graniței comune cu Kuweitul. Din cauza agravării crizei, la 23 iulie au fost dislocate în zona Golfului Persic șase nave de război. Era vorba despre „Middle East Group al U.S. Navy”, format din nava de comandament „La Salle” și câteva crucișătoare auxiliare, distrugătoare și fregate. În același timp, în largul Golfului Oman naviga grupul de luptă „U.S.S. Independence”, în componerea căruia se afla portavionul „Independence”. Concomitent, în Emiratele Arabe Unite au fost trimise un avion cargo Lockheed C-141 „Starlifter” și două avioane cisternă Boeing KC-135 „Stratotanker”, pentru executarea unor exerciții militare curente în zonă – în conformitate cu planurile de colaborare existente.

Secretarul de Stat al Marinei S.U.A., H. Lawrence Garnett, a declarat subcomitetului care se ocupa de problemele marinei americane că „navele noastre din Golful Persic au fost puse în alertă”, însă un atașat de presă a afirmat că secretarul de Stat al Marinei a vorbit prostii.¹⁶ La rândul său, purtătorul de cuvânt al Pentagonului a declarat, la 24 iulie 1990, că „noi rămânem puternic angajați în susținerea drepturilor de apărare individuală și colectivă ale prietenilor noștri din Golf, cu care avem legături adânci și îndelungate”¹⁷. Cu toate acestea, Pete Williams a evitat atunci să răspundă dacă S.U.A. va trimite un ajutor militar Kuweitolui, în cazul în care acel stat era atacat.

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ *Ibidem.*

În aceeași zi, Departamentul de Stat i-a cerut ambasadorului său din Irak să-l informeze pe ministrul de Externe irakian că S.U.A. doreau să mențină prietenia cu Irakul. Concomitent, Tarik Aziz a fost avertizat că „Washingtonul s-a angajat să asigure libertatea de circulație a petrolului din Golf și să mențină suveranitatea și integritatea statelor din Golf. Vom continua să apărăm interesele noastre vitale din Golf. Suntem puternic angajați în menținerea dreptului la apărarea individuală și colectivă a prietenilor noștri din Golf”¹⁸. Practic, acesta a fost cel mai concis mesaj de avertisment, adresat de administrația americană regimului de la Bagdad, în zilele premergătoare invaziei irakiene din Kuwait.

La 25 iulie 1990, Saddam Hussein a invitat-o pe doamna ambasador April Glaspie să participe, împreună cu Tarik Aziz, la o convorbire oficială (care urma să se desfășoare în mai puțin de o oră). Acel eveniment, cu totul neobișnuit, nu respecta uzanțele diplomatice. Reprezentantul S.U.A. dorea încă de la 17 iulie 1990 să stabilească o întrevedere cu liderii irakieni și, la întâlnirea cu Nizar Hamdoon (reprezentantul ministrului de Externe), a cerut ca autoritățile irakiene să-și clarifice pozițiile, în contextul amenințărilor explicite făcute de regimul de la Bagdad la adresa Kuweitului.

Este posibil ca Saddam Hussein să fi solicitat întrevederea din cauza veștilor privind dislocarea unor nave militare și avioane americane în zona Golfului, pentru a desfășura exerciții împreună cu armata Emiratelor Arabe Unite. Cert este faptul că, la întâlnirea care a avut loc la 25 iulie 1990, președintele irakian s-a plâns doamnei ambasador că manevrele americane, efectuate în cooperare cu unitățile Emiratelor Arabe Unite, au încurajat acea țară și Kuweitul să încalce drepturile Irakului. Doamna April Glaspie l-a asigurat pe Saddam Hussein că manevrele nu aveau o legătură cu problema irakiano-kuweitiană: „Știu că aveți nevoie de fonduri. Dar noi nu avem nici o opinie despre conflictele dintre țările arabe, așa cum este neînțelegerea dumneavoastră de la granița cu Kuweitul. Am lucrat în ambasada americană din Kuweit, în anii '60. Instrucțiunile pe care le-am avut, de-a lungul acestei perioade, au indicat să nu ne exprimăm nici o opinie despre această problemă, această poziție fiind în interesul S.U.A. James Baker a impus purtătorilor noștri de cuvânt să sublinieze aceste instrucțiuni”¹⁹. Apoi, doamna ambasador a solicitat președintelui irakian să precizeze intențiile sale față de deplasarea de trupe în zona disputată. C.I.A. raportase deja, la 24 iulie 1990, faptul că două divizii irakiene se îndreptau spre Kuwait.

În răspunsul său, Saddam Hussein a menționat că solicitase bunele oficii ale președintelui Egiptului, pentru a-i asigura pe kuweitieni de

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Ibidem*, p. 151.

atitudinea sa pașnică. Totodată, liderul irakian a declarat: „Noi intenționăm să nu facem nimic până când nu ne întâlnim cu ei. Când ne vom întâlni și vom observa că există o speranță, atunci nimic nu se va întâmpla. Dar dacă nu putem ajunge la o soluționare, atunci va fi normal ca Irakul să nu accepte distrugerea sa, deși înțelepciunea este mai presus de orice”²⁰.

Doamna April Glaspie a înțeles atunci faptul că Saddam Hussein „dorește o înțelegere fără recurgerea la forță, fiind cu siguranța sincer”, iar „irakienii sunt sătui de război”²¹.

După întâlnirea respectivă, doamna ambasador a recomandat, în telegrama trimisă Departamentului de Stat, „să ne ferim de criticarea publică a Irakului până când vom vedea cum decurg negocierile”²².

În consecință, la 28 iulie 1990, președintele George H.W. Bush a trimis o telegrama lui Saddam Hussein, în care sublinia: „Noi credem că diferendele se rezolvă foarte bine prin mijloace pașnice și nu prin amenințări, care implică forțe militare sau conflicte”²³. În acel mesaj nu s-a făcut nici o referire la desfășurarea a 100.000 de militari irakieni la granița comună cu Kuveitul.

În depoziția susținută în fața Comitetului de relații externe al Senatului S.U.A., April Glaspie a afirmat că Saddam Hussein a fost avertizat solemn să nu folosească forța militară: „I-am spus verbal că vom apăra interesele noastre vitale și îi vom susține pe prietenii noștri din Golf, vom apăra suveranitatea și integritatea lor”²⁴. Doamna ambasador a recunoscut în fața comisiei senatoriale că i-a spus președintelui irakian că S.U.A. nu au nici o opinie în privința diferendului cu Kuveitul, însă a pretins că a precedat acest comentariu de un avertisment: „Insistăm ca reglementările să fie făcute într-o manieră non-violentă, nu prin amenințări, nu prin intimidare și, cu siguranță, nu prin agresiune”²⁵. Din păcate, în nici un document cunoscut până în prezent nu se găsește consemnat avertismentul solemn adresat verbal președintelui irakian de ambasadorul S.U.A. (nici în transcrierea irakiană a convorbirii, nici în documentul-rezumat al întâlnirii trimis la Departamentul de Stat la 25 iulie 1990). Rezumatul convorbirii, transmis la Washington, s-a concentrat pe cuvintele rostite de Saddam Hussein.

Tarik Aziz, aflat la întâlnirea amintită, a afirmat că nu a fost rostit nici un mesaj de avertizare: „Fiind ministru de Externe, înțeleg munca unui

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

²³ *Ibidem.*

²⁴ *Ibidem*, p. 152.

²⁵ *Ibidem.*

ambasador și cred că atitudinea doamnei Glaspie a fost corectă. Ea a fost convocată inopinat. Președintele [Saddam Hussein] dorea să o informeze că situația s-a înrăutățit. [...] Știm că ea s-a conformat instrucțiunilor existente. Ea a vorbit în limbaj diplomatic vag și noi cunoaștem poziția în care se afla. Comportarea ei nu a constituit un răspuns diplomatic clasic și noi am fost influențați de acesta”²⁶.

Doamna ambasador a susținut în depoziția sa că avertismentele nu au fost luate în seamă de președintele irakian deoarece acesta „a fost prost – el nu a crezut avertismentele noastre clare și repetate în privința susținerii intereselor noastre vitale. Ca orice alt guvern, noi nu am înțeles că el ar fi insensibil la logică și diplomație”²⁷. Dovezile care puteau demonstra această teorie lipsesc.

Deși a fost înștiințat cu 48 de ore înainte de declanșarea invaziei irakiene, Washingtonul nu a adoptat o poziție mai intransigentă față de situația creată, pentru a determina autoritățile de la Bagdad să renunțe la acțiunea sa militară împotriva Kuweitului. Doar în momentul în care C.I.A. a avertizat că Irakul va ataca în mai puțin de 24 de ore, asistentul Secretariatului de Stat, Kelly, l-a convocat pe ambasadorul Irakului de la Washington, pentru a-l avertiza că situația este „extrem de serioasă”.²⁸

Ambiguitatea liniei politice a administrației Bush a fost evidentă. Cu câteva zile înainte de declanșarea invaziei, membri Consiliului de Planificare Politică din cadrul Departamentului de Stat erau divizați în ceea ce privește formularea unui răspuns care să reflecte poziția S.U.A. față de disputa irakiano-kuweitiană.

În cursul unei ședințe a Camerei Reprezentanților, la care au participat și persoane din Departamentul de Stat, s-a discutat despre evaluarea forței militare irakiene. Directorul C.I.A., Richard Kerr, a estimat atunci că trupele Bagdadului vor invada teritoriul kuweitian, însă nu putea să prevadă dacă acestea urmau să înainteze dincolo de câmpurile petroliere revendicate și să ocupe insula Babiyan. Cu toate acestea, Richard Kerr a spus: „Noi suntem dispuși să trasăm o linie de demarcație în nisip. Nu pot să-mi închipui publicul american susținând o debarcare de trupe (americane – nota P. *Oprîș*) pe un teritoriu de 20 de mile pătrate, situat în afara zonei disputate, și nu este sigur dacă statele din zonă vor susține un astfel de angajament. Vor exista o mulțime de neclarități, în cazul unei invazii

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, p. 153.

²⁸ *Ibidem*, p. 152.

parțiale. Factorul esențial, care va determina răspunsul american, nu va fi realitatea invaziei, ci întinderea acesteia”²⁹.

În ceea ce privește Senatul american, acesta a decis, prin votul de la 27 iulie 1990, suspendarea creditelor agricole acordate Irakului și a impus un embargou asupra livrărilor de arme și muniții americane destinate armatei irakiene. Pe de altă parte, Casa Albă a intervenit în mod repetat, în prima parte a anului 1990, pentru a bloca demersurile făcute de Congresul S.U.A. privind suspendarea creditelor care se acordau regimului de la Bagdad. În presa occidentală s-a afirmat că președintele George H.W. Bush a făcut presiuni asupra membrilor Congresului, pentru a se înceta investigațiile referitoare la modul cum a fost utilizat ajutorul financiar american de către irakieni.

De ce era nevoie de o asemenea intervenție politică? În primul rând, administrația americană nu-și dorea o problemă diplomatică generată de chestiunea creditelor acordate Irakului. Autoritățile de la Bagdad nu au fost încântate de discuțiile care au avut loc în luna aprilie 1990, în Camera Reprezentanților a S.U.A. (care au vizat exact acele credite), și diplomația americană a încercat, probabil, să evite crearea unei noi surse de dispută, care să accentueze neîncrederea lui Saddam Hussein în politica externă promovată de Casa Albă. În al doilea rând, este posibil ca Departamentul de Stat să fi dorit să-i țină cât mai departe de miezul problemei pe criticii săi din Congres, care doreau să analizeze oportunitatea acestor credite. Opoziția ar fi putut câștiga un capital politic, în cazul în care ar fi demonstrat miopia politică a administrației Bush, când a sprijinit regimul lui Saddam Hussein.

Invazia irakiană din 2 august 1990 a pus capăt ambiguității politice de care a dat dovada Casa Albă. Din acel moment, Statele Unite și-au exprimat în mod clar scopul imediat pe care-l urmărea în Orientul Mijlociu: retragerea necondiționată a armatei și administrației irakiene din Kuweit. Demersurile diplomatice care au avut loc în lunile următoare s-au dovedit zadarnice. Intervenția militară a comunității internaționale în sprijinul Kuweitului s-a impus ca o ultimă soluție viabilă, sub conducerea S.U.A.

Războiul din Golful Persic din 1990-1991 a demonstrat, încă o dată, faptul că resursele de petrol din Orientul Mijlociu pot fi amenințate printr-un atac direct sau printr-un conflict politic între statele din regiune.

²⁹ *Ibidem*, p. 156.

THE PREMISES OF THE UNITED STATES MILITARY INTERVENTION IN THE PERSIAN GULF REGION (1990)

- abstract -

Keywords: Saddam Hussein, Iraq, Kuwait, Persian Gulf, the United States of America.

The occupation of Kuwait by Iraqi army units on August 2, 1990, was a large-scale violent operation in the Middle East after the fall of the Berlin Wall (an event that created the conditions for German reunification and the end of the Cold War). The conflict sparked by dictator Saddam Hussein has stunned the world. The United Nations was surprised by the speed of the Iraqi operation, and news of the invasion amplified fears among neighboring states - particularly in Saudi Arabia and Israel. With the exception of Foreign Minister Tarik Aziz and another Iraqi diplomat, no other official in Saddam Hussein's inner circle told foreign officials and international organizations the reason for the decision to occupy Kuwait.

The Iraqi invasion of August 2, 1990, put an end to the political ambiguity of the White House. Since then, the United States has clearly expressed its immediate goal in the Middle East: the unconditional withdrawal of the Iraqi army and administration from Kuwait. The diplomatic efforts that took place in the following months proved futile.